

Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs frá spennistöð niður á Tjarnarbraut á Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu

Óskar Leifur Arnarsson
2020

Mynd 1: Leið jarðstrengsins verður fyrir miðri mynd niður brekkuna, vinstra megin við Tjarnarbraut 15 (rautt hús með 4 burstum) og beygir þar til hægri eftir Tjarnarbraut. (Mót suðaustur. Ljós. ÓLA).

© Óskar Leifur Arnarsson, júlí 2020

Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs frá spennistöð niður á Tjarnarbraut á Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu

Útgáfustaður: Patreksfjörður

Útgefandi: Óskar Leifur Arnarsson

Netfang: oskarar@gmail.com

Unnið fyrir Orkubú Vestfjarða ohf.

Minjastofnun Íslands - auðkennisnúmer verkefnis: 2259

Heiti verkefnis: Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs frá spennistöð niður á Tjarnarbraut á Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu	Verknr. / Rannsóknarnr.(Minjastofnun Íslands): 2259
Sveitafélag / (Hreppur): Vesturbyggð (Suðurfjarðahreppur)	Sýsla: Vestur-Barðastrandarsýsla
Jörð / lögbýli: Bíldudalur	Landnúmer (Þjóðskrá Íslands): ?
Verkkaupi: Orkubú Vestfjarða ohf.	Landeigandi, heimilisfang:
Landmælingar Íslands – Herforingjaráðskort: 12 SV. Þingeyri - Arnarfjörður	Hnit: -
Gripir nr. (Sarpur): -	Sýni: -
Skýrsluhöfundar: Óskar Leifur Arnarsson	Tímabil vettvangsvinnu: Júlí 2020.
Verkefnisstjórar: Óskar Leifur Arnarsson	Dagsetning: 30. júlí 2020

☐

Verkefnið/skipulagið stangast ekki á við menningarminjalög

☒

Verkefnið/skipulagið stangast á við menningarminjalög

Efnisyfirlit

1. Inngangur.....	1
2. Markmið og aðferðir.....	3
Tilgangur fornleifaskráninga.....	3
Af hverju fornleifaskráning?.....	5
Fornleifaskráning og aðferðir.....	5
Staðardagskrá 21 - sjálfbær þróun.....	6
3. Sögulegt yfirlit.....	7
4. Úttekt á deiliskipulagssvæði.....	11
5. Niðurstöður.....	13
6. Heimildaskrá.....	15
7. Kort.....	17
8. Fornleifaskrá.....	19

1. Inngangur

Undirritaður var fenginn til að vinna fornleifaskráningu vegna jarðstrengs sem Orkubú Vestfjarða hyggst leggja innan þéttbýlis á Bíldudal, frá spennustöðinni neðan við Búðargil og niður á Tjarnarbraut. Til stendur að klára að tengja stærri háspennustreng niður á Bíldudalseyri til að tengja við stórnotendur á hafnarsvæðinu. Vettvangsathugun fór fram í júlí 2020.

Sumarið 2018 var lagður jarðstrengur frá Kalkþörungaverksmiðjunni og í fiskvinnsluhúsi Arnarlax og að varaafstöðinni á Hafnarteig á Bíldudal. Þessi strengur liggur aftan við Bíldudalskirkju og ofan við vinnslu Arnarlax. Ekki er vitað hvort þá var leitað álits Minjastofnunar Íslands og gerð fornleifaskráning eða framkvæmdaefirlit á meðan á vinnu stóð. Við þá framkvæmd er þó vitað að farið var í gegnum hlaðinn sökkul hinnar sögufrægu byggingar *Langaskúrs* sem á sínum tíma var lengsta bygging á Íslandi. Langaskúr lét Pétur J. Thorsteinsson reisa árið 1897 sem salt- og fiskgeymsluhús. Húsið var 76 metrar á lengd og 6 metrar á breidd.¹ Skýrsluhöfundur var að vinna í öðru verkefni á Bíldudal á sama tíma og leit þá lauslega á lagnaskurðinn. Í fljótu bragði sáust ekki aðrar minjar í skurðinum en fyrrnefnd hleðsla, en einhverjir gripir voru þó í uppmokstri við slökkvisstöðina á Bíldudal. Þetta svæði er innan merkja verslunarstaðarins á Bíldudalseyri og þar hefur verið verslun samkvæmt heimildum síðan á 16. öld og föst búseta frá upphafi 18. aldar.

Samkvæmt skipulagstillögunni verður grafinn rúmlega 1 meters djúpur skurður og háspennustrengurinn verður lagður á um 90 sentimetra dýpi. Elhönnun sf, sá um hönnun lagnaleiðarinnar fyrir Orkubú Vestfjarða.

Fornleifaskráningin takmarkast við þann hluta háspennustrengsins sem nú stendur til að leggja milli spennustöðvarinnar við Búðargil og niður á Tjarnarbraut (sjá nánari mörk á korti í kafla 7). Ekki er um tæmandi upptalningu á fornleifum á jörðinni að ræða og fleiri fornleifar geta komið í ljós við framkvæmdir.

Vettvangsathugun og skýrsluskrif annaðist Óskar Leifur Arnarsson, fornleifafræðingur. Skýrsluhöfundur vill þakka öllum þeim sem aðstoðuðu á einhvern hátt.

---

1 Róbert Schmidt (1991), 5

2. Markmið og aðferðir

Tilgangur fornleifaskráninga

Lög um menningarminjar nr. 80/2012 eiga að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang og kynni af menningarminjum og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögunum, en í 16. gr., IV. kafla segir: „Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi. ... Sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög skal standa straum af kostnaði við skráninguna.“

Í 2. gr., I. kafla laganna eru þjóðminjar skilgreindar sem: „Þjóðminjar teljast jarðfastar minjar eða lausir gripir eða hlutir sem eru einstakir og hafa sérstaka merkingu og mikilvægi fyrir menningarsögu Íslands.“ Í sömu grein eru þjóðarverðmæti skilgreind sem: „hvers konar munir, gripir, myndir, skjöl, handrit og bækur í eigu opinberra stofnana, fyrirtækja, félagasamtaka eða einstaklinga sem hafa sérstaka þýðingu fyrir íslenska þjóðmenningu.“

Í 3. gr., I. kafla laganna eru fornminjar skilgreindar sem: „annars vegar forngripir og hins vegar fornleifar. Forngripir eru lausamunir 100 ára og eldri sem menn hafa notað eða mannaverk eru á og fundist hafa í eða á jörðu eða jökli, í vatni eða sjó. Skip og bátar frá því fyrir 1950 teljast til forngripa. Til forngripa teljast einnig leifar af líkömum manna og hræjum dýra sem finnast í fornleifum, svo sem fornum haugum, dysjum og leiðum.“

„Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

- a. búsetulandslag, skráðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri,
- c. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,
- d. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,

- e. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,
- f. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,
- g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,
- i. skipsflök eða hlutar þeirra.

Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.“

Um verndun fornleifa segir í 21. gr. VI. kafla: „Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Eigendur og ábúendur jarða skulu hlúa að fornleifum á landareignum sínum og viðhalda umhverfi þeirra eftir því sem sanngjarnt getur talist. Minjastofnun Íslands er skylt að veita ráðgjöf og leiðbeiningar í því sambandi.“

Í 22. grein segir: „Fornleifum sem eru friðlýstar skal fylgja 100 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra og umhverfis nema kveðið sé á um annað. Hvers konar röskun, byggingarframkvæmdir eða aðrar framkvæmdir á friðhelguðu svæði umhverfis friðlýstar fornleifar eru óheimilar án leyfis Minjastofnunar Íslands. Friðhelgað svæði umhverfis aðrar fornleifar, sem ekki eru friðlýstar en njóta friðunar, skal vera 15 metrar nema annað sé ákveðið.“

Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaaðilum að gera Minjastofnun Íslands viðvart með sannanlegum hætti og minnst fjögurra vikna fyrirvara ef fyrirsjáanlegt er að minjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar. Eins er hverjum þeim sem verður var við að fornleifar liggi undir skemmdum skylt að láta sömu stofnun vita án tafar (sjá 23. gr., VI. Kafla).

Ef óþekktar fornminjar koma í ljós, t.d. undir yfirborði jarðar, sjávar, vatns eða í jökli skal Minjastofnun Íslands gert viðvart svo fljótt sem unnt er.

Þá skal sá sem fyrir framkvæmdum stendur stöðva þær án tafar og hafa samband við Minjastofnun Íslands ef óþekktar fornminjar finnast á framkvæmdasvæði. Skriflegt leyfi Minjastofnunar Íslands þarf til að hefja framkvæmdir að nýju á fundarstað fornminja (sjá 24. gr., VI. Kafla).

Af hverju fornleifaskráning?

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausum. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum við skipulagsvinnu og vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókn- eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa og aukins kostnaðar á viðkomandi verki.

En það er ekki aðeins lagaleg ástæða fyrir því að fornleifar eru skráðar. Ástæður eins og fræðilegar, menningarlegar, siðferðislegar og sögulegar geta þar einnig komið til. Saga og minjar eru mikilvægur hluti af þjóðarímynd Íslendinga. Yngri rústir eru mikilvægar til að varpa ljósi á eldri minjar og búsetusögu svæðis. Til að yfirvöld sem fara með minjavörslu geti sinnt hlutverki sínu varðandi fornleifar, verða þau að hafa yfirsýn yfir hvaða minjar eru til og staðsetningu þeirra.

Fornleifarnar geyma upplýsingar sem hvergi annars staðar er að finna. Þessar upplýsingar eru ekki geymdar í handritunum eða safngripum. Upplýsingar um líf og störf genginna kynslóða og sögu persónanna sem landið byggðu. Einnig gefa fornleifarnar innsýn inn í daglegt amstur og lífsafkomu íbúanna. „Hvort sem okkur líkar það betur eða verr, voru þessar rústir hluti af tilverunni og veruleikanum og þess vegna eru þær mikilvægar fyrir þjóðina, sögu hennar og ímynd. Ef hún eyðir þeim, eyðir hún hluta af sjálfri sér“²

Fornleifaskráning og aðferðir

Við fornleifaskráninguna er farið eftir skráningarstöðlum Minjastofnunar Íslands frá 2013 með síðari tíma viðbótum og breytingum.

Við undirbúning og úrvinnslu voru fyrirbyggjandi heimildir athugaðar, svo sem jarðabækur, örnefnaskrár og fornrit. Þá var einnig rætt við heimildarmenn. Fornleifaskráning á vettvangi var takmörkuð við það svæði sem verið er að deiliskipuleggja. Gengið var skipulega um svæðið. Hver minjastaður var hnitsettur (ÍSN93), honum lýst, ljósmyndaður og teiknaður þegar við átti.

Þá var einnig notast við hnitsetta loftmynd frá Loftmyndum ehf. til staðsetningar á fornleifum og farið var yfir eldri kort og loftmyndir frá Landmælingum Íslands. Kortin eru unnin í QuantumGIS.

Fornleifar sem eru skráðar fá hver sitt númer eftir stöðlum Minjastofnunar Íslands. Númerið byggir á

---

2 Bjarni F. Einarsson (2007): 7

verknúmeri verkefnisins sem fæst við stofnun þess í kortavefsjá Minjastofnunar Íslands og hlaupandi númeri innan verkefnisins (d. Verknúmer 2259, staðsetning gamla heimatúnsins 2259-1). Metið er hvort fornleifar á sama svæði tilheyra ákveðinni minjaheild út frá stöðlum Minjastofnunar Íslands.³ Ekki má líta svo á að um tæmandi fornleifaskráningu á vettvangi sé að ræða og óþekktar fornleifar geta óvænt komið í ljós við framkvæmdir.

Staðardagskrá 21 - sjálfbær þróun

Árið 1992 sendi Heimsráðstefna Sameinuðu þjóðanna um umhverfi og þróun sem haldin var í Rio de Janeiro frá sér ályktun. Ályktunin *Dagskrá 21* eða *Framkvæmdaáætlun 21* (e. *Agenda 21*) miðar að því að hvetja þjóðir heims til vitundarvakningar um sjálfbæra þróun.

Staðardagskrá 21 miðar að því að allar sveitastjórnir heimsins geri með sér áætlun um sjálfbæra þróun samfélagsins og þau verk sem vinna þarf til að ná þeim markmiðum. Sjálfbær þróun samfélags tekur mið af félagslegum, hagrænum, menningarlegum og vistfræðilegum þörfum núlifandi íbúa og komandi kynslóða. Í skýrslu um Staðardagskrá 21 frá 2009 segir að Vesturbyggð hafi samþykkt Ólafsvíkuryfirlýsinguna árið 2006. Þar er Vesturbyggð sett í flokk með sveitafélögum sem hafa „einhver önnur tengsl við Staðardagskrárkerfið“.⁴ Í skýrslu um *aðalskipulag Vesturbyggðar 2006-2018* segir að „Vesturbyggð er ekki eitt þeirra sveitarfélaga sem tekið hefur þátt í gerð Staðardagskrár 21 ... eða samþykkt Ólafsvíkuryfirlýsinguna.“⁵ Þó er bent á að nokkur viðfangsefni Staðardagskrár 21 og aðalskipulags fléttist saman, en á það er bent að stefnu sé ekki framfylgt varðandi verndun fornleifa og annarra menningarminja.⁶ Þetta þarf að skoða nánar og æskilegt að Vesturbyggð geri áætlun varðandi menningarminjar og skipulagsgerð.

Grundvöllur sjálfbærrar þróunar fornleifa er fólgin í ítarlegri fornleifaskráningu. Til að geta unnið að skipulagsgerð og tekið ákvarðanir um örlög þeirra minja sem finnast á tilteknu svæði, er nauðsynlegt að þekkja hvað finnst. Með skráningu fornleifa fæst vitneskja um hvort að stök rúst eða minjasvæði sé einstakt fyrir svæðið, hvort um sé að ræða fornleifar sem eru dæmigerðar og góður fulltrúi fyrir svæðið eða hvort um sé að ræða minjar sem á sér margar líkar. Þetta verður allt að liggja fyrir áður en ákvörðun um framhaldið er tekin, hvort minjar eigi að vernda sérstaklega eða fórna og þessi vitneskja fæst einungis með fornleifaskráningu.⁷

3 Minjastofnun Íslands (2013) og Oddgeir Isaksen (2016).

4 Stefán Gíslason. (2010)

5 Yngvi Þór Loftsson, Óskar Örn Gunnarsson og Margrét Ólafsdóttir (2006 / 2008): 15

6 Yngvi Þór Loftsson, Óskar Örn Gunnarsson og Margrét Ólafsdóttir (2006 / 2008): 16

7 Bjarni F. Einarsson og Sandra Sif Einarsdóttir (2008): 9

3. Sögulegt yfirlit

Hér verður saga verslunar og búsetu á Bíldudalseyri ekki nákvæmlega, enda nær fornleifaúttektin einungis til lítils hluta svæðisins. Bíldudalur liggur innan landnáms Ketils ilbreiðs og má telja líklegt að byggð hafi hafist í dalnum fljótlega eftir landnám, þó þess sé ekki getið. Um landnám svæðisins eru *Sturlubók*, *Hauksbók* og *Melabók Landnámabókar* nánast samhljóma. Í *Sturlubók* og *Hauksbók* segir: „Ketill ilbreiðr, son Þorbjarnar tálkna, nam dali alla frá Kópanesi til Dufansdals; ...“ Ketill gaf Þórögnu dóttur sína Hergils hnapprass og flutti þá og nam Berufjörð í Reykhólahreppi.⁸ Bíldudalseyri hefur því verið innan landnáms Ketils. Í bókinni *Landið og landnáma* er bent á hvað landnám Ketils náði yfir stórt svæði, eða frá Kópanesi og inn í Dufansdal.⁹ En engum sögum fer af því hvað verður um landnám hans eftir að hann flyst á brott. Um sögu jarða í Bíldudal eða hverjir byggðu þær er ekki ritað í *Íslendingasögunum*.

Bíldudalur kemur fyrir í nokkur skipti í *Íslenzku fornbréfasafni* og þá oft í tengslum við bréf sem voru rituð eða staðfest á jörðinni Hóli. Í *Vestfjarðariti III* er þess getið að jörðin Hóll hafi stundum verið höfuðból Suðurfjarðahrepps. Hóll var oft fyrr á öldum nefnd Bíldudalur og Litlaeyri stundum verið talin sem hjáleiga frá Hóli ásamt öðrum hjáleigum í dalnum.¹⁰ Elsta heimild um búsetu í Bíldudal er að finna í vottorði gerðu í Haga á Barðaströnd um máldaga hálfkirkjunnar í Bíldudal frá 15. september 1387, en máldaginn var settur á árunum 1323-1339.¹¹ Við lestur máldagans vekur athygli að bæði er rætt um hálfkirkju í Bíldudal og kirkjutíund og prestfjórðung af Bíldudalseyri. Hvort þetta þýði að byggð eða útræði hafi verið niðri á þeirri Bíldudalseyri (hafnarsvæði Bíldudals) sem við þekkjum í dag, á fyrri hluta 14. aldar, skal ósagt látið en orðalagið gæti bent til þess að verið væri að ræða tvo aðgreinda staði í dalnum. Jarðanna Eyrar og Hóls í Bíldudal er fyrst getið í kaupmálabréfi frá 1460.¹² Ekki er hægt að segja hvort átt er við Bíldudalseyri eða Litlueyri í fyrrgreindu bréfi, þó líklegra að um sé að ræða Litlueyri.

Á Bíldudalseyri hefur frá fornu fari verið verslunarstaður og vitna um það örnefnin Búðargil og Búðeyri. Hafnarskilyrði eru góð í flestum veðrum á Bíldudal. Elstu heimildir um verslun Þjóðverja þar eru frá 16. öld, en hugsanlega á verslunin sér lengri sögu. Víða í annálum er getið um þá erlendu

8 Íslendingabók Landnámabók (1968): 176

9 Landið og landnáma, I.bindi (1982): 210

10 Birgir Þórisson (ritstj.) (2011): 538-547

11 D.I. Íslenzkt fornbréfasafn (1909-1913), 9. bindi: 20-21

12 D.I. Íslenzkt fornbréfasafn (1899-1902), 5. bindi: 205-206

ræningja sem rændu Eggert Hannesson hirðstjóra og lögmann á Saurbæ á Rauðasandi árið 1578 eða 1579. Í *Grímsstaðaannál* er ýtarlegasta lýsingin um ránið og þar sagt að ræningjarnir hafi svo haldið á Vatneyri. Þar voru þýskir kaupmenn en skip þeirra á Bíldudal. Ræningjarnir rændu á Vatneyri og víðar og héldu Eggert þar í gíslingu. Ræningjarnir tóku stórann tólfæring sem Eggert átti og siglt inn á Bíldudalseyri í mikilli þoku. Þar höfðu þýskir kaupmenn „kastað upp miklu virki af torfi og búið þar um sínar byssur.“ Þegar ræningjarnir sáu þetta virki héldu þeir strax þangað án þess að þjóðverjarnir tæku eftir og „skutu af öllum byssum Þýzkra.“ Við það flúðu allir þjóðverjarnir úr búðunum og ræningjarnir rændu staðinn.¹³ Lýsingin gefur til kynna að á Bíldudalseyri hafi staðið verslunarbúðir og hlaðið virki. Ekki eru heimildir fyrir því hvar á eyrinni þessi mannvirki stóðu, en örnefnið Búðargil gæti bent til þess að verslunarbúðirnar hafa staðið innantil á eyrinni á svipuðum slóðum og verslunarhús einokunarverslunarinnar risu síðar. Virkið hefur staðið þar í nágrenninu, hærra í landinu, en samt nógu nálægt til að hægt væri að flýja þangað og verjast.

Með innleiðingu einokunarverslunarinnar árið 1602 var öðrum kaupmönnum en þeim sem voru búsettir í ríki Danakonungs óheimilt að versla á Íslandi. Við þetta var lokað fyrir Hansakaupmenn að versla á Bíldudal. Verslunarhafnirnar á Íslandi voru boðnar upp og greiddu kaupmenn leigu til konungs fyrir einkaleyfi á ákveðnum höfnum. Bíldudalseyri var viðurkenndur verslunarstaður á einokunartímabilinu 1602-1787. Vegna hagræðis voru Vatneyri og Bíldudalseyri leigðar saman og miðað við að eitt skip á vegum verslunarinnar sigldi á báðar hafnirnar á ári. Verslun á Bíldudal sóttu bændur milli Þorskafirði og Hagavaðals og svo allir bændur í sunnanverðum Arnarfirði og réðu sýslumörkin þar mörkum kaupsvæðisins.¹⁴ Í ritgerð Ingivalds Nikulássonar er listi yfir kaupmenn og verslunarfélög sem höfðu verslunarleyfi á Bíldudalseyri.

Í *Jarðabók* Árna og Páls sem tekin er saman í upphafi 18. aldar segir: „*Budeyre heitir tómmt hús niður á Bíldudalseyri hjá kaupmannsbúðinni. Bygt í fyrstunni fyrir 7 eður 8 árum [árið 1703 eða 1704] að forlagi kaupmannsins, til þess að húsmaðurinn skyldi vakta búðirnar...*“¹⁵ Ábúandinn á Búðeyri hefur því verið starfsmaður verslunarinnar, gætt verslunarhúsanna á veturna og ekki haldið húsdýr. Jarðardýrleikinn var ekki skráður fyrir Bíldudalseyri eða Búðeyri. Áður hafði Litleyri verið metin með Hóli, enda talið að hún hafi áður verið hjáleiga Hóls, en þegar safnað var gögnum í *jarðabókina* var jörðin metin í tvennu lagi. Hóll með hjáleigunum Fremrihúsum og Hjallhólum var metinn á 60

13 *Annálar 1400-1800* (1933-1938), 3. bindi: 463-464

14 Jón J. Aðils (1919): 284-285; Gísli Gunnarsson (1987): 50

15 Árni Magnússon og Páll Vídalín (1938): 379

hdr. og Litlaeyri með Litlueyrarhúsum metin á 20 hdr.¹⁶ Í doktorsritgerð Björns Lárussonar er mat jarðarinnar Hóls skráð 60 hdr. í lok 17. aldar og þá var jörðin í einkaeigu. Litlaeyri er ekki metin sér, heldur talin sem hjáleiga Hóls.¹⁷ Í *Jarðatali* Johnsens frá 1847 er dýrleiki Bíldudalseyrar 20 hdr., Hóls 20 hdr. og Hólshúsa 20 hdr. og voru þær allar í bændaeign. Neðanmáls er þess getið að þessar jarðir voru saman kallaðar Bíldudalur og jarðamatið höfðu eigendur og leiguleiðar samið um. Hóll hafði frá upphafi verið aðal jörðin, sem Litlaeyri og Bíldudalseyri hafi heyrt undir.

Verslunarstaðurinn Bíldudalseyri var áður metinn 5 hdr úr landi Litlueyrar sem áður var metin á 20 hdr. Litlaeyri var ekki með í lista yfir matsjarðir og Bíldudalseyri var nú metin sem 20 hdr bújörð. Í sömu heimild er þess getið að nafnið Hólshús hafi komið í stað Litlueyrar.¹⁸ Í *Nýrri jarðabók fyrir Ísland* árið 1861 er fornt jarðamat Litlueyrar og Bíldudals 30 hdr., en nýtt mat 14,9 hdr. Fornt mat Hólshúsa og Hóls er sagt vera 15 hdr. hvor og nýtt mat 12,9 hdr hvor.¹⁹

Um 1790 keypti Ólafur Þórðarson Thorlacius verslunina á Bíldudal og mikið framfaraskeið hennar hófst. Ásamt verslunarrekstrinum, gerði hann út þilskip og hóf sjálfur að sigla með fisk beint til Spánar án danskra milliliða. Á þessum tíma voru róstursamir tímar í Evrópu og Napóleonestyrjaldirnar geysuðu. Það leiddi til þess að vöruverð steig og Ólafur fékk hátt verð fyrir fisk sinn. Um aldamótin var hann orðinn einn efnaðisti kaupmaður landsins.²⁰ Ólafur lést 1815 og ekkja hans, Guðrún Oddsdóttir, tók við rekstri verslunina.²¹

Annað framfaraskeið Bíldudals hófst þegar Pétur J. Thorsteinsson ásamt dönskum fjárfestum keypti verslunarstaðinn árið 1880. Hafist var strax handa við mikla uppbyggingu á Bíldudal, byggð var ný verslunarbú, fiskþurkunarreitirnir lagaðir og stækkaðir, fiskvinnsluhús reist og 60 metra löng skipabryggja byggð niður af búðinni. Árið 1886 seldu dönsku fjárfestarnir Pétri sinn hlut í versluninni og eftir það var hann eini eigandinn.²² Þilskipaútgerð hófst ekki að marki á Bíldudal fyrr en Pétur settist þar að. Eftir 1890 fjölgaði skipunum hratt og að sama skapi fjölgaði íbúunum á Bíldudal í tengslum við sjómennsku og störf í landi. Þéttbýlismyndun á staðnum má því beint rekja til umsvifa Péturs. Árið 1900 gerði Pétur út 18 þilskip frá Bíldudal.²³ Árið 1896 stofnar Pétur ásamt bróður sínum, Guðmundi Scheving Thorsteinsson, sameignarfélagið P.J.Thorsteinsson & Co. Sama

16 Árni Magnússon og Páll Vídalín (1938): 376-379

17 Björn Lárusson (1967): 198

18 J.Johnsen (1847): 186

19 Ný jarðabók fyrir Ísland (1861): 75

20 Ingivaldur Nikulásson (1942): 22-23

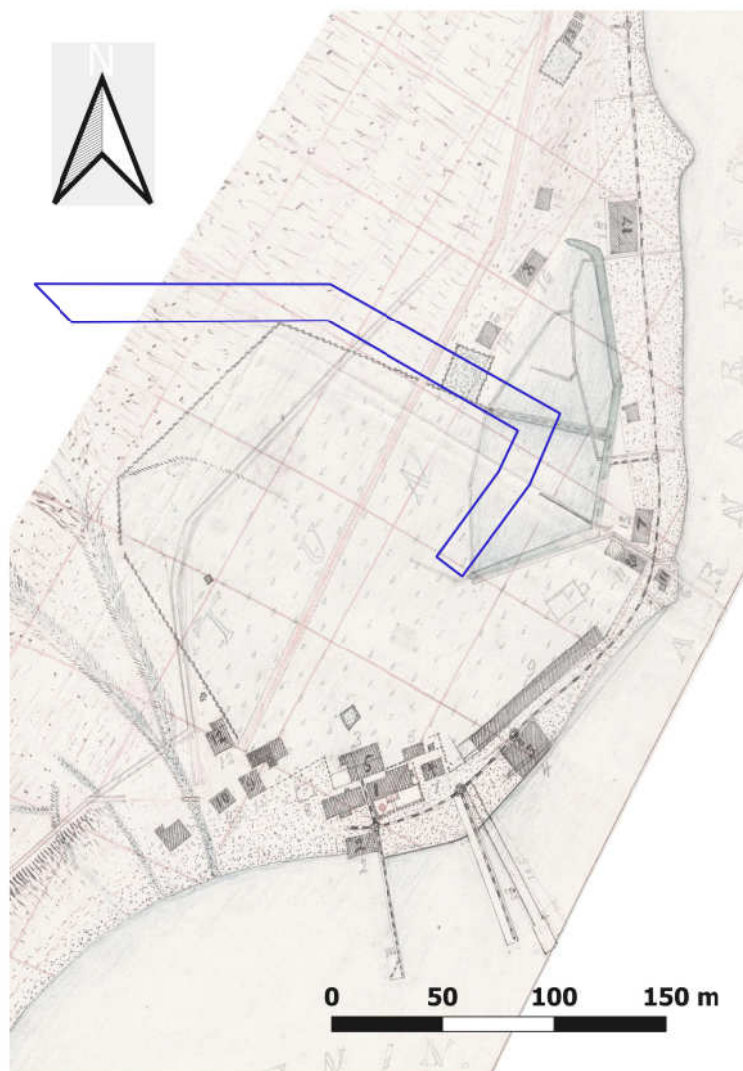
21 Ingivaldur Nikulásson (1942): 33-34

22 Ingivaldur Nikulásson (1942): 50

23 Jón Þ. Þór (2002): 195 og 206

ár kaupir félagið Vatneyrarverslun.²⁴ Um aldamótin 1900 gerði Pétur út 18 þilskip frá Bíldudal. Segja má að þá hafi fyrst hafist þéttbýlismyndun á Bíldudal. Svo árið 1907 stofnuðu þeir Pétur og Thor Jensen ásamt dönskum fjárfestum hlutafélagið P.J.Thorsteinsson & Co, sem kallað var Milljónafélagið. Það félag fór í þrot 1914.²⁵

Saga Bíldudals á 20. öld verður ekki rakin frekar hér, en ýmsan fróðleik um staðinn má m.a. finna í skrifum Ingivalds Nikulássonar og bókunum *Skútuöldin*, *Bíldudalsminning* og *Bíldudalskóngurinn*.

Mynd 2: Hluti af korti Samúels Eggertssonar af Bíldudal frá 1897. Blái ramminn afmarkar framkvæmdasvæðið. (Stofnun Árna Magnússonar. Teikn. ÓLA).

24 Ásgeir Jakobsson (1990): 159-162

25 Ásgeir Jakobsson (1990): 299-311

4. Úttekt á deiliskipulagssvæði

Fornleifaskráning þessi var gerð vegna fyrirhugaðrar lagningar jarðstrengs frá spennistöðinni neðan við Búðargil og niður á Tjarnarbraut á Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu. Til stendur að klára að tengja stærri háspennustreng niður á Bíldudalseyri til að þjónusta stórnotendur á hafnarsvæðinu. Verkið er framhald af strengjalögn sem unnið var að árið 2018. Ekki er vitað hvort þá var leitað álits Minjastofnunar Íslands og gerð fornleifskráning eða framkvæmdaefirlit á meðan á vinnu stóð þá, en vitað er að einhverjar minjar röskuðust við framkvæmdina. Ekki var leitað álits Minjastofnunar þegar Tjarnarbraut 15 var byggð árið 2018, en skýrsluhöfundur skoðaði jarðvegssnið þar og engin merki sáust um fornleifar. Byggingareiturinn og könnunarskurðir eru merktir inn á kort í kafla 7. Þessi úttekt nær til lítils hluta af landi verslunarstaðar. Heimildir fyrir minjum eru víða innan og utan við fyrirhugaða lagnaleið og meiri líkur á að áður óþekktar minjar geti komið í ljós. Úttektarsvæðið er um 5.000 m². Vettvangsathugun fór fram í júlí 2020.

Spennustöðin við Búðargil og efsti hluti línuleiðarinnar eru í skriðu fyrir ofan gamla „Kaupmannstúnið“ (nr. 2259-1), en efsti hluti þess var náði rétt upp fyrir götuna Lönguhlíð. Lagnaleiðin fer svo meðfram norðaustur mörkum túnsins og inn á það við Valhöll (Tjarnarbraut 17) og neðan við leikskólann (Tjarnarbraut 11). Víða í fjallshlíðinni léku krakkar sér áður og hlóðu virki og byrgi. Í skriðunni við Búðargil var Kastalinn, hlaðið virki af börnum þorpsins á fyrri hluta 20. aldar. Hann var vinsælt leiksvæði allt fram að flóðinu 1985.²⁶ Kastalinn sést á eldri loftmyndum og hefur verið um 8-10 metrar í þvermál. Við skoðun á loftmyndum frá 1950 og síðar sést að í grenndinni hafa verið fleiri hleðslur, minjar um leiki barnanna. Stór hluti af þessum minjum hvarf við gerð ofanflóðagarðsins við innanvert Búðagil 2010. Í línuleiðinni milli spennustöðvarinnar og niður að Lönguhlíð er hlaðið byrgi (nr. 2259-11) sem hugsanlega hefur verið gert af börnum á 20. öld. Líklega er þetta eina byrgið sem eftir er á hryggnum neðan við Búðargil og ef vilji er til má auðveldlega leggja strenginn þannig að byrgið skemmist ekki. Eldri rafstrengur hefur verið plægður niður fast upp við byrgið að suðvestan. Kort af Bíldudalseyri frá 1897 og 1913 komu að góðum notum við að kortleggja minjar á svæðinu. Sunnan við húsið Valhöll, sem reist var 1896, liggur framkvæmdasvæðið yfir kálgarð (nr. 2259-4) sem tilheyrir húsinu. Hluti garðsins hvarf vegna framkvæmda við Tjarnarbraut 15 árið 2018, en hluti hans er enn sýnilegur. Við kálgarðinn liggur framkvæmdasvæðið yfir þar sem austur endi túngarðsins (nr. 2259-2) var. Ekki var leitað ummerkja um túngarðinn annarsstaðar á eyrinni. Skammt ofan við fyrrgreindan kálgarð hefur verið hlið á

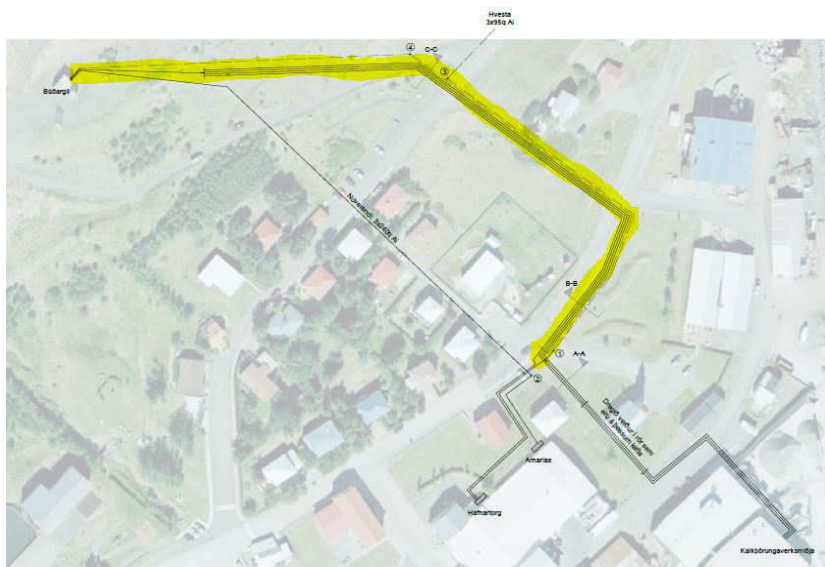
---

²⁶ Jörundur Garðarsson, munnleg heimild.

Í norðaustur frá Lönguhlíð 12 sést matjurtagarður (nr. 2259-7) sem er rétt sunnan við framkvæmdasvæðið. Norðan við túngarðinn og hliðið er grjóthrúga (nr. 2259-6) sem er líklega tilkomin vegna ræktunar og sléttunar túnsins. Niður og austur frá Lönguhlíð, niður á Tjarnarbraut, má sjá gamlan vegslóða (nr. 2259-8) sem liggur ofan við Valhöll og Glaumbæ.

Af þessum sökum gæti þurft að hafa framkvæmdaefirlit fornleifafræðings til að kanna hvort minjar leynist á þessum kafla framkvæmdasvæðisins, en Minjastofnun Íslands tekur ákvörðun um slíkt.

Fornleifaskráningin nær ekki til eldri strengjaleiðarinnar frá spennustöðinni um Brekkustíg og niður á Tjarnarbraut. Leita verður áhlits Minjastofnunar Íslands ef til stendur að framkvæma utan við deiliskipulagssvæðið, þó þar séu minjar sem hafa verið skráðar. Ef áður óþekktar fornminjar koma í ljós við hverskyns framkvæmdir, ber samkvæmt menningarminjalögum að stöðva framkvæmdir strax og gera Minjastofnun Íslands viðvart.

12

5. Niðurstöður

Eitt af meginmarkmiðum fornleifaskráningar er að vera skipulagsyfirvöldum innan handar við að standa vörð um fornleifar og marka stefnu í minjavernd og skipulagsmálefnum. Fornleifaskráningu lýkur í raun aldrei, bæði vegna þess að nýjar óþekktar minjar geta komið í ljós og eins vegna aldurskilgreiningar á fornleifum í *lögum um menningarminjar*. Samkvæmt þeim teljast fornleifar vera hvers kyns mannvistarleifar 100 ára og eldri og því bætast nýjar minjar við árlega.

Alls voru skráðir 11 stakir minjastaðir og tengjast þeir allir búskap og kaupúni Bíldudalseyrar. Framkvæmdasvæðið er innan gamla heimatúnsins (nr. 2259-1) og innan þess lenda 9 staðir; túngarður (nr. 2259-2), ístjörn (nr. 2259-3), matjurtagarður (nr. 2259-4), leið / gata (nr. 2259-5, 8 og 9), grjóthóll (nr. 2259-6) og byrgi. Rétt utan við framkvæmdasvæðið lenda svo matjurtagarður (nr. 2259-7) og óþekkt grjótpúkk (nr. 2259-10). Af þessum minjastöðum sem taldir hafa verið upp, eru nr. 2259-4, 6, 7, 8, 10 og 11 sýnilegir á yfirborði. Hinir staðirnir fundust við heimildaleit. Hugsanlega leynast svo óþekktar minjar undir yfirborði. Minjar geta komið í ljós óvænt og ber þá að stöðva framkvæmdir strax og láta Minjastofnun Íslands vita. Sjá nánar um hvern minjastað og verndargildi hans í kafla 8, aftast í skýrslunni.

Fyrirhugað skipulag stangast á við *Lög um menningarminjar nr. 80/2012*, vegna ofantaldra minjastaða sem lenda innan og rétt utan við framkvæmdasvæðið. Sjá nánar í kafla 4.

Það skal áréttað að aðrar fornleifar en friðlýstar fornleifar njóta 15 metra friðhelgi og skal hafa það í huga varðandi allar framkvæmdir innan skipulagssvæðisins. Reynslan hefur sýnt að undir yngri minjum leynast oft eldri minjar. Sérstök aðgát skal höfð við framkvæmdir og rask í nágrenni skráðra fornleifa. Þetta á ekki einungis við um byggingaframkvæmdir, heldur einnig framkvæmdir eins og við lagningu neysluvatns, frárennslis, rafmagns, heimkeyrslna, trjáræktar o.fl. Lögð er áhersla á að samkvæmt *menningarminjalögum* ber að stöðva framkvæmdir strax og gera Minjastofnun Íslands viðvart ef áður óþekktar fornminjar koma í ljós við jarðrask á framkvæmdatíma.

Patreksfjörður, 22. september 2020

Óskar Leifur Arnarsson

6. Heimildaskrá

Annálar 1400-1800. 3. bindi. Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafjelag, 1933-1938.

Árni Magnússon og Páll Vídalín. (1938). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Dala- og Barðastrandarsýsla*. VI. bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag. [Reykjavík: Sögufélagið. Ljósprentuð útgáfa 1983.]

Ásgeir Jakobsson. (1990). *Bíldudalskóngurinn. Athafnasaga Péturs J. Thorsteinssonar*. Skuggsjá.

Birgir Þórisson (ritstj.). (2011). *Vestfjarðarit III. Fólkið, landið og sjórinn. Vestur-Barðastrandarsýsla 1901-2010*. Útgáfufélag Búnaðarsambands Vestfjarða.

Bjarni F. Einarsson. (2007). „Minjavernd er umhverfisvernd.“ *Eldjárn*. 2. árg. 1. tbl. s. 6-8

Bjarni F. Einarsson og Sandra Sif Einarsdóttir. (2008). *Fornleifaskrá Reykjanesbæjar*. Reykjavík: Fornleifafræðistofan.

Björn Lárusson. (1967). *The old icelandic land registers*. Lund: C.W.K. Gleerup.

Diplomatarium Islandicum. Íslenskt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenska menn. 5. bindi. 1330-1476. Hið íslenska bókmenntafjelag, Kaupmannahöfn og Reykjavík, 1899-1902.

Diplomatarium Islandicum. Íslenskt fornbréfasafn, ... 9. bindi. 1262-1536. Hið íslenska bókmenntafjelag, Reykjavík, 1909-1913.

Gísli Gunnarsson. (1987). *Upp er boðið Ísland. Einokunarverslun og íslenskt samfélag 1602-1787*. Örn og Örlygur hf.

Ingivaldur Nikulásson. (1942). *Frá liðnum tímum. Sagnir frá Bíldadal*. Óútgefin ritgerð.

Íslendingabók Landnámabók. (1968). Jakob Benediktsson (gaf út). Íslensk fornrit, I. bindi. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.

J. Johnsen. (1847). *Jarðatal á Íslandi, með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu*. Kaupmannahöfn.

Jón J. Aðils. (1919). *Einokunarverzlun Dana á Íslandi 1602-1787*. Reykjavík: Verzlunarráð Íslands.

Jón Þ. Þór. (2002). *Sjósókn og sjávarfang. Saga sjávarútvegs á Íslandi*. I. bindi. Árabáta- og skútuöld. Bókaútgáfan Hólar, Akureyri.

Lög um menningarminjar nr. 80, 29. júní 2012. <http://www.althingi.is/altext/stjt/2012.080.html>

Ný jarðabók fyrir Ísland, samin eptir tilskipun 27. maímánaðar 1848 og allramildilegast staðfest með tilskipun 1. aprílmánaðar 1861. (1861). Kaupmannahöfn: [Jarðabókaútgáfan].

Oddgeir Isaksen og Orri Vésteinsson. (2015, 21. október). „Fornleifar þurfa ekki að koma á óvart.“ *Fréttablaðið*, bls. 15.

Oddgeir Isaksen (2016). *Leiðbeiningar Minjastofnun Íslands 1. Skil á fornleifaskráningargögnum. Landupplýsingagögn: Punktaskrár, línu- og flákagögn*. Reykjavík: Minjastofnun Íslands. http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/Skilaferli-skraningargagna_leidbeiningar_uppf.pdf

Orri Vésteinsson og Sædis Gunnarsdóttir (1997). *Menningarminjar í Vesturbyggð. Svæðisskráning*. FS031-96041. Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands ses.

Elhönnun sf. (2020). *Bíldudalur. Aukin aflnotkun á Bíldadal*. [Uppdráttur með lagnaleið

háspennustrengs].

Róbert Schmidt. (1991, 10. ágúst). Bíldudalur: Langiskúrin allur. *Morgunblaðið*, bls.5.

Skráningarstaðlar fornleifa. (2013). Minjastofnun Íslands.

http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/skraningarstadlar_2013_fornleifar.pdf

Stefán Gíslason. (2010). *Staðardagskrá 21 á Íslandi. Lokaskýrsla um samstarfsverkefni Sambands íslenskra sveitarfélaga og umhverfísráðuneytisins 1998-2009*. www.samband.is/media/sjalfbaer-throun---stadardagskra-21/Lokaskyrsla_SD21_Island_agust2010.pdf

Yngvi Þór Loftsson, Óskar Örn Gunnarsson og Margrét Ólafsdóttir. (mars 2006 / lagfært 28. mars 2008). *Vesturbyggð. Aðalskipulag 2006-2018*. Landmótun.

https://content.vesturbyggd.is/wp-content/uploads/2018/07/adalskipulag_vesturbyggd_2006-2018.pdf

Þjóðskrá Íslands. (e.d.). *Fasteignaskrá*. Sótt 15. desember 2019. <http://www.skra.is>

Örnefnaskrár:

Örnefnaskrá Bíldudals (Bíldudalseyri, Hóll og Litleyri) (1997). Halldór G. Jónsson

Munnlegar heimildir:

Jörundur Garðarsson, Bíldudal (f. 1948)

Loftmyndir:

Landmælingar Íslands, loftmyndir frá 1950 til 1964

Loftmyndir ehf., loftmynd frá árinu 2011 og 2016.

Ljósmyndir:

Chr. Neuhaus. Ljósmynd af börnum Péturs og Ásthildar Thorsteinsson frá um 1900. Ljósmyndasafn Reykjavíkur, nr. 2015 8 012 1-1. <https://ljosmyndasafn.reykjavik.is/>

Frederik Antonius Löve. Ljósmynd af verslunarhúsinum á Bíldudalseyri frá því skömmu fyrir 1880. Ljósmyndasafn Íslands – Sarpur.is, nr. Lpr-2777. <https://sarpur.is/Adfang.aspx?AdfangID=750949>

Kort:

Bíldudalur, bæjarteikning (1913). Generalstabens topografiske Afdeling.

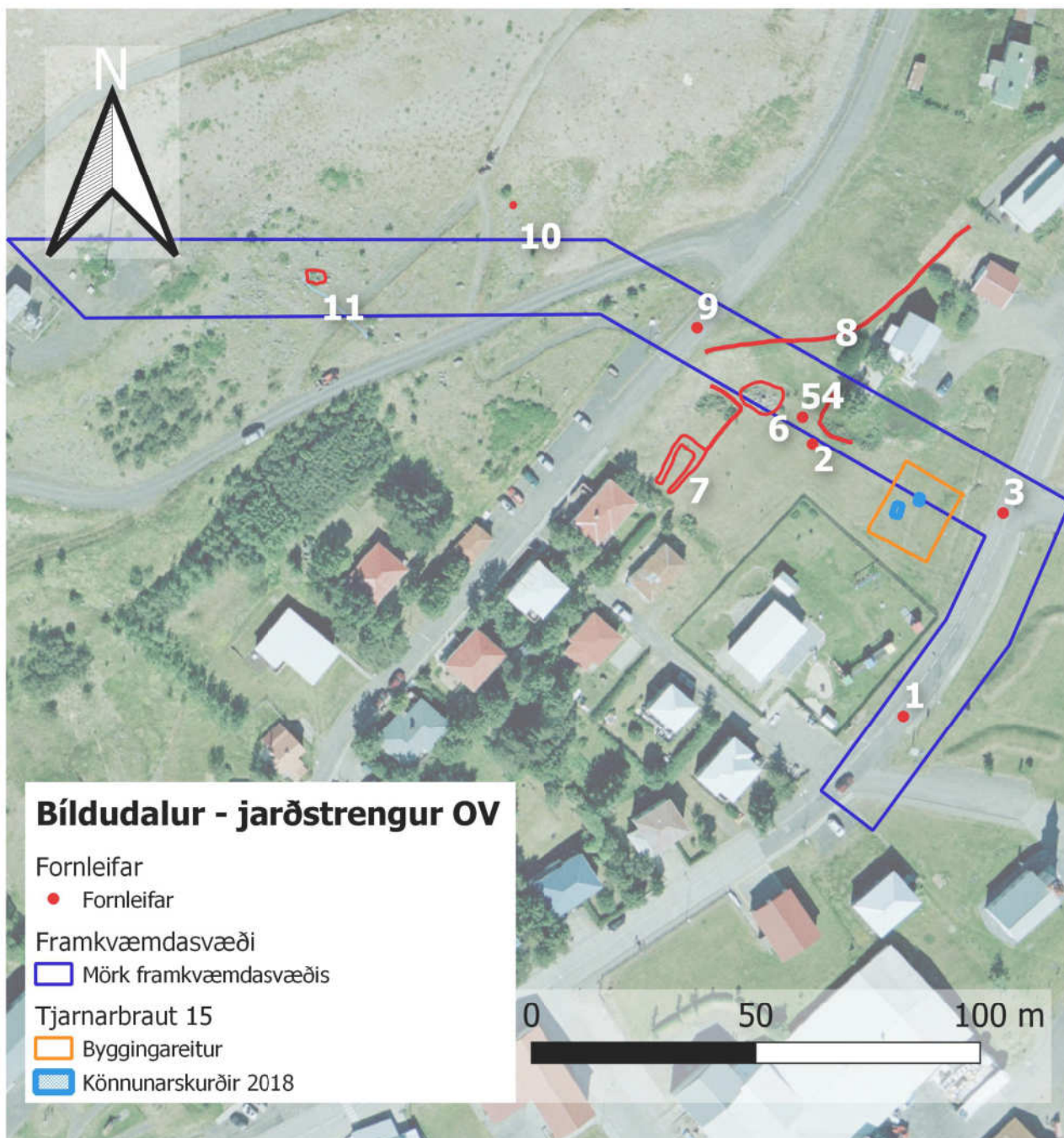
https://atlas.lmi.is/soguleg_gogn/herforingjarad_frumgogn_myndir/baejarteikningar/Baejarteikningar.jpg_veflausn/B12L011.jpg

Generalstabens topografiske Kort. (1915 / 1941). *12 SV. Þingeyri - Arnarfjörður*. 1:50.000. Kaupmannahöfn: Generalstabens topografiske Afdeling.

Ingivaldur Nikulásson (1921). Kort af Bíldudal.

Samúel Eggertsson. (1897). *Uppdráttur af Bíldudal 1897*. [Varðveitt á Stofnun Árna Magnússonar, örnefnasafni]

7. Kort

8. Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-1	Ástand	Ekki sést til fornleifa
Verknr. MÍ	2259	Horfin	vegna bygginga
Eldra númer		Hættumat	Mikil hætta
		Hættuorsök	rask
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla	Veggjahæð	-
Sveitarfélag	Vesturbyggð	Veggþykkt	-
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)	Breidd	ca. 175 m
Landareign	Bíldudalur	Lengd	ca. 195 m
Landnúmer	-		
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson	Lýsing:	Samkvæmt <i>Jarðabók</i> Árna Magnússonar og Páls Vídalín hefur verið föst búseta á Bíldudalseyri frá um 1700 þegar tómthúsið Búðareyri byggðist. Hugsanlega nær búsetan lengra aftur en hefur þá verið slitrótt. Eftir að kaupmenn hófu vetursetu, hafa þeir haft búskap á Bíldudalseyri og nytjað gamla heimatúnið, „Kaupmannstúnið“ svokallaða. Árið 1894 lét Pétur J. Thorsteinsson slétta „hið forna Bíldudalseyrtún“ og girða. (Ingivaldur Nikulásson (1942), 51). Túnið sést á korta af kauptúninu Bíldudal frá 1897, 1913, 1921 og 1937. Á kortinu frá 1897 hefur túnið náð út að Valhöll, en síðar minnkað. Með auknum íbúafjölda og byggingaframkvæmdum sem því fylgdi hefur stórum hluta túnsins verið raskað.
Heimsótt	30.07.2020	Engar minjar sjást þarna á yfirborði.	
GPS hnit	A288840 N584214	Neðsti hluti lagnaleiðarinnar liggur við og um gamla heimatúnið í norðaustur hluta þess, milli gatnamóta Tjarnarbrautar og Kirkjuveggar og að Valhöll.	
Hnitakerfi	ISN93		
M.y.s.	-		
Skekkja	-		
Sérheiti / örnefni	„Kaupmannstún“		
Minjaheild			
Tegund	heimild		
Tegund annað			
Hlutverk	tún		
Hlutverk annað			
Aldur	1700-1950		
Friðlýst?	Nei		
Friðlýsa?	Nei		
Varðveislugildi	Talsvert		
Minjaspjöll?			
Gróður	ræktað land		

Mynd 4: Túnið hefur verið allt að 175x195 m að stærð, en norðaustur hluti þess er við og innan framkvæmdasvæðisins. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

Mynd 5: Börn Péturs Thorsteinssonar og Ásthildar konu hans í túninu á Bíldudal um 1900. (Ljós. Chr.Neuhaus / Ljósmyndasafn Reykjavíkur, nr. 2015 8 012 1-1)

Fornleifaskrá

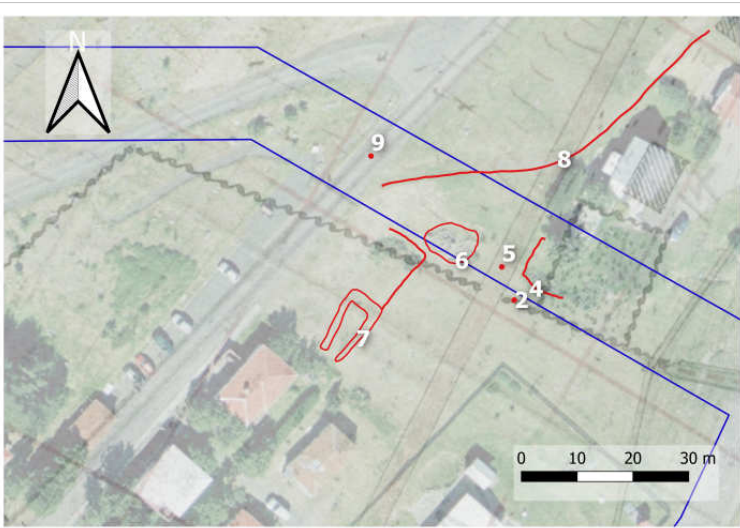
Fornleifanr. MÍ	2259-2
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288820 N584274
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekka	-
Sérheiti / örnefni	„Kaupmannstún“
Minjaheild	býli
Tegund	heimild
Tegund annað	
Hlutverk	túngarður
Hlutverk annað	
Aldur	1700-1910
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Lítið
Minjaspjöll?	
Gróður	ræktað land

Ástand	Ekki sést til fornleifa
Horfin	vegna rasks
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	framkvæmdir
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	-
Lengd	-

Lýsing: Samkvæmt *Jarðabók* Árna Magnússonar og Páls Vídalín hefur verið föst búseta á Bíldudalseyri frá um 1700 þegar tómthúsið Búðareyri byggðist. Hugsanlega nær búsetan lengra aftur en hefur þá verið slitrótt. Eftir að kaupmenn hófu vetursetu, hafa þeir haft búskap á Bíldudalseyri og nýttjað gamla heimatúnið, „Kaupmannstúnið“ svokallaða. Árið 1894 lét Pétur J. Thorsteinsson slétta „hið forna Bíldudalseyrartún“ og girða. (Ingivaldur Nikulásson (1942), 51). Túnið sést á korta af kauptúninu Bíldudal frá 1897, 1913, 1921 og 1937. Á kortinu frá 1897 hefur túnið náð út að Valhöll, en síðar minnkað. Með auknum íbúafjölda og byggingaframkvæmdum sem því fylgdi hefur stórum hluta túnsins verið raskað. Líklega hefur túngarðurinn næst Valhöll verið rifinn og grjótið nýtt í annað. Ekki er vitað hvort einhverjar leifar garðsins séu undir yfirborði.

Lagnaleiðin liggur við og yfir svæðið þar sem norðaustur hleðsla túngarðsins var.

Dæmin sýna að margfalt meiri líkur eru á að áður óþekktar fornleifar finnist innan gamalla heimatúna en utan þeirra. Leita verður umsagnar Minjastofnunar Íslands vegna framkvæmda innan gamla túnsins.

Mynd 6: Norðurveggur túnsins hefur verið um 100 m langur árið 1897. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / kort Samúels Eggerssonar frá 1897)

Mynd 7: Ljósmynd af Bíldudal, líklega tekin á rétt fyrir 1880. Túngarður Bíldudalseyrar í forgrunni. (Ljós. Frederik Antonius Löve / Sarpur.is, nr. Lpr-2777)

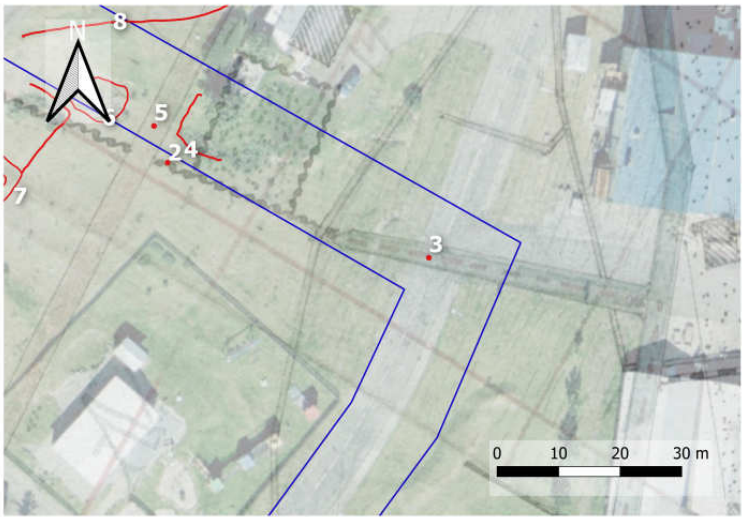
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-3
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288862 N584259
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	10 m
Sérheiti / örnefni	„Ístjörnin“
Minjaheild	kauptún
Tegund	heimild
Tegund annað	
Hlutverk	
Hlutverk annað	
Aldur	1896-1940
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Lítið
Minjaspjöll?	
Gróður	ræktað land

Ástand	Ekki sést til fornleifa
Horfin	vegna fyllingar
Hættumat	Hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	ca. 35 m
Lengd	ca. 200 m

Lýsing: Árið 1896 lét Pétur J. Thorsteinsson reisa íshús og gera allmikla tjörn til ístöku. (Ingivaldur Nikulásson (1942), 51). Tjörnin er teiknuð inn á kort frá 1897 og á korti frá 1913 er hún stærri. Hlaðnir stíflugarðar hafa markað hana að neðan og henni hefur verið tvískipt með garði. Vatni var veitt í tjörnina og ísklumpar sagaðir úr henni á veturna. Með breyttri tækni við kælingu fisks og annara matvæla hefur tjörnin hætt að gegna hlutverki sínu og um eða upp úr miðri 20. öld hefur hún verið fyllt upp smánsaman og stíflugarðarnir rifnir. Á loftmynd frá Landmælingum Íslands frá 1964 sést að tjörnin er alveg horfin og búið að ræsa fram svæðið (LMI, loftmynd 1964).

Engar minjar sjást þarna á yfirborði. Lagnaleiðin liggur í gegnum hluta af svæðinu þar sem ístjörnin var.

Mynd 8: Kortið sýnir hluta Ístjarnarinnar sem var niður af Valhöll. Merkingin (nr. 3) er á miðgarðinum sem skipti tjörninni. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / kort Samúels Eggerssonar frá 1897)

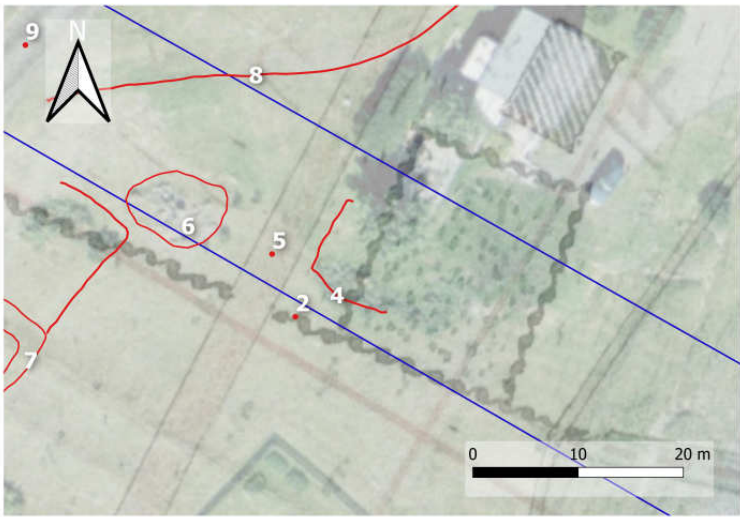
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-4
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288822 N584281
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekka	1 m
Sérheiti / örnefni	Valhöll
Minjaheild	kaup­tún
Tegund	niðurgroftur með hleðslu
Tegund annað	
Hlutverk	matjurtagarður
Hlutverk annað	
Aldur	1896-2000
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	Já
Gróður	ræktað land

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar
Horfin	vegna rask
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	ca. 8 m
Lengd	ca. 8 m

Lýsing: Sunnan við húsið Valhöll (Tjarnarbraut 17), sem reist var 1896, liggur framkvæmdasvæðið yfir kálgarð (nr. 2259-4) sem tilheyrir húsinu. Hluti garðsins hvarf vegna framkvæmda við Tjarnarbraut 15 árið 2018, en hluta af útlínunum hans eru sýnilegar í norðvestur horni og í garðinum vex rabbabari. Sjá má á um 8x8 metra kafla í suðvestur hluta garðsins hvernig garðurinn er stunginn inn í hallandi brekkuna. Líklega hefur verið hlaðinn garður umhverfis garðinn í upphafi en leifar hennar sjást varla í dag. Stærð garðsins gæti hafa breyst í gegnum tíðina eftir þörfum.

Lagnaleiðin liggur í gegnum garðinn.

Mynd 9: Kálgarðurinn sem tilheyrir Valhöll hefur náð að norðurhlið túngarðsins (nr.2259-2). Sýnileg mörk kálgarðsins eru rauða línun (nr.4). (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / kort Samúels Eggerssonar frá 1897)

Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-5
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288817 N584280
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	-
Sérheiti / örnefni	
Minjaheild	kauptún
Tegund	heimild
Tegund annað	
Hlutverk	leið
Hlutverk annað	
Aldur	1890-1910
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	
Gróður	ræktað land

Ástand	Ekki sést til fornleifa
Horfin	vegna fyllingar
Hættumat	Hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	-
Lengd	-

Lýsing: Á korti frá 1897 sést leið eða gata sem hefur legið frá suðvestur horni gamla heimatúnsins (nr. 2259-1) við Læknishús (nú veitingastaðurinn Vegamót), í gegnum túnið um hlið á túngarðinum (nr. 2259-2) ofan við Valhöll og út plássíð. Hlið hefur líklega verið á túngarðinum við Læknishús. Hugsanlega hefur leiðin legið þarna frá fornu fari út í Ketildali. Þessi gata sést ekki á korti frá 1913 og þá er vegur kominn þar sem gatan Langahlið liggur nú.

Engar minjar sjást þarna á yfirborði þar sem lagnaleiðin liggur í gegnum götuna.

Mynd 10: Áður hefur legið leið í gegnum túnið (nr. 2259-1), fyrir ofan Valhöll og útfyrir plássíð. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / kort Samúels Eggerssonar frá 1897)

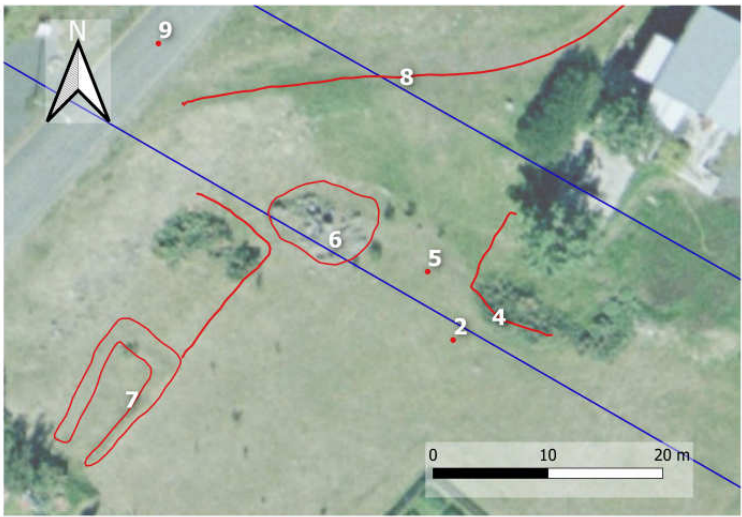
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-6
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288811 N584286
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	1 m
Sérheiti / örnefni	
Minjaheild	kauptún
Tegund	hóll
Tegund annað	
Hlutverk	óþekkt
Hlutverk annað	
Aldur	1900-1950
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	
Gróður	ræktað land

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
Horfin	Nei
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	7 m
Lengd	10 m

Lýsing: Neðan við Lönguhlíð og skammt suðvestur af húsinu Valhöll hefur grjóti verið safnað í haug, líklega við ræktun, túnasléttun eða aðrar framkvæmdir. Þarna eru einnig steinsteypt brot úr hliðstaurum. Þessi grjóthrúga er fyrir utan gamla heimatúnið (nr. 2259-1) eins og það er á korti frá 1897. Ekki er ljóst hvort hér eru eiginlegar fornleifar, en líklega er þetta yngra. Ekki er heldur vitað hvort eitthvað leynist undir þessari grjóthrúgu, en vissara þykir að skrá staðinn.

Lagnaleiðin liggur yfir grjóthrúguna.

Mynd 11: Milli Lönguhlíðar og kálgarðsins (nr. 2259-4) við Valhöll er haugur af grjóti. Líklega er þessi hrúga of ung til að teljast fornleifar. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

Mynd 12: Mynd af grjóthaugnum mót suðvestur. (Ljós. ÓLA)

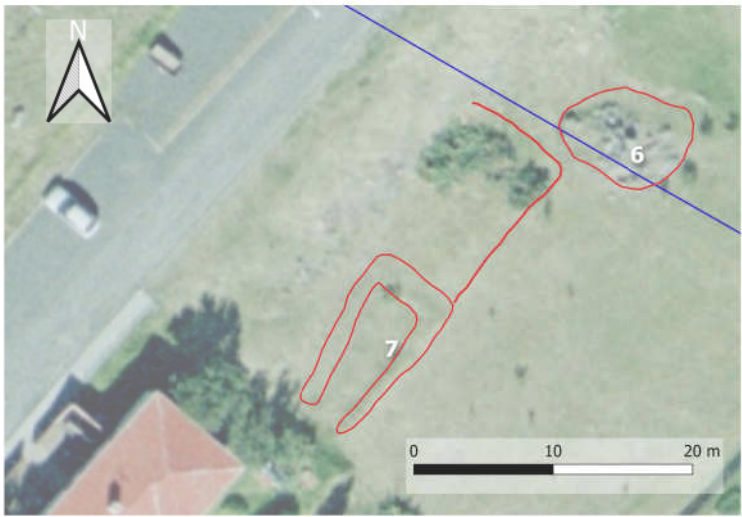
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-7
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288794 N584271
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	1 m
Sérheiti / örnefni	
Minjaheild	kaupún
Tegund	niðurgröftur með hleðslu
Tegund annað	
Hlutverk	matjurtagarður
Hlutverk annað	
Aldur	1900-1980
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	Nei
Gróður	ræktað land

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
Horfin	ekki vitað
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	0,5 m
Veggþykkt	1 m
Breidd	8 m
Lengd	25 m

Lýsing: Neðan við Lönguhlíð er brekka og undir henni eru leifar kálgarðs sem virðist hafa verið tvískiptur. Suðvestur hlutinn, sem virðist hafa verið í notkun lengur, hefur verið um 13 metra langur og norðaustur hlutinn 12 metra langur. Þetta svæði er innan gamla heimatúnsins (nr. 2259-1), en garðurinn sést ekki á kortum og ekki vitað hvenær hann var í notkun. Hugsanlega er hann ekki gerður fyrr en eftir að „Milljónahverfið“ reis. Garðurinn er á milli Lönguhlíðar 12 (Ásgarður) og leiðar (nr. 2259-7).

Ekki er ljóst hvort hér eru eiginlegar fornleifar eða hvort garðurinn er yngri. Lagnaleiðin liggur skammt norðaustan við garðinn.

Mynd 13: Kálgarðurinn er niður af Lönguhlíð, norðvestan við Lönguhlíð 12. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

Mynd 14: Kálgarðurinn séð mót suðvestur. (Ljós. ÓLA)

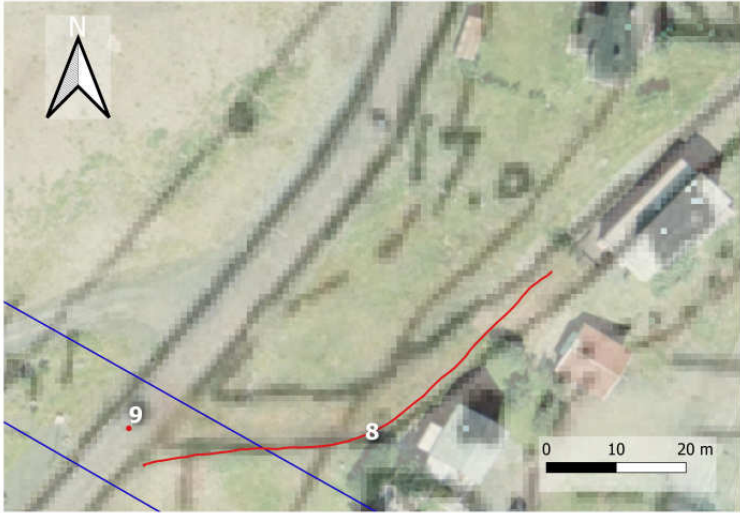
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-8
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288801 N584271
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	1 m
Sérheiti / örnefni	„Skábrekka“/„Valhallarbrekka“
Minjaheild	kaupún
Tegund	gata
Tegund annað	
Hlutverk	leið
Hlutverk annað	
Aldur	1900-1920
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	Nei
Gróður	graslendi

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
Horfin	Nei
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	2 m
Lengd	125 m

Lýsing: Á milli Lönguhlíðar og Tjarnarbrautar er gata sem liggur ofan við húsín Valhöll og Glaumbæ. Þessi gata sést ekki á korti frá 1897, en er komin á korti frá 1913. Glaumbær var byggður 1894 og Valhöll 1896. Þetta svæði er utan við gamla heimatúnið (nr. 2259-1). Sá hluti leiðarinnar sem liggur frá Lönguhlíð og niður að Valhöll hefur stundum verið kölluð „Skábrekkan“ eða „Valhallarbrekkan“.

Lagnaleiðin liggur yfir efsta hluta götunnar.

Mynd 15: Milli Lönguhlíðar og Tjarnarbrautar er gata sem komin er á kort frá 1913. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / bæjarteikningu frá 1913)

Mynd 16: „Skábrekkan“ eða „Valhallarbrekkan“ mót austur. Í baksýn sjást Valhöll nær og Glaumbær fjær. (Ljósm. ÓLA)

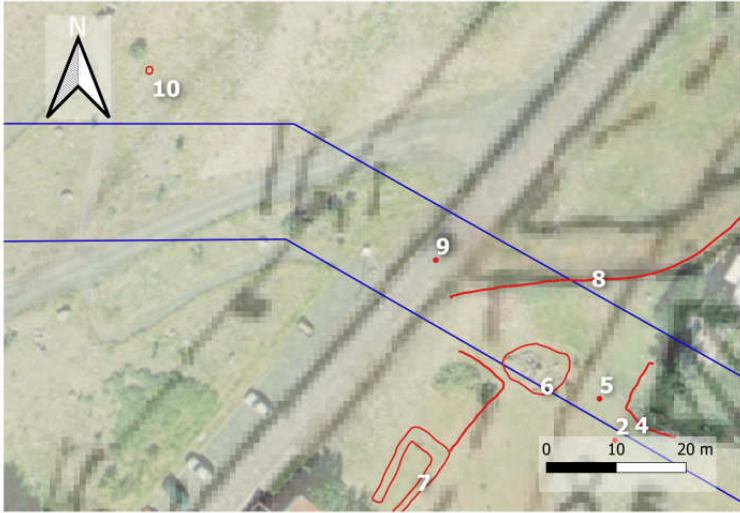
Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-9
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288794 N584300
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekkja	-
Sérheiti / örnefni	Langahlíð
Minjaheild	kaupún
Tegund	heimild
Tegund annað	
Hlutverk	leið
Hlutverk annað	
Aldur	1900-1950
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	Nei
Gróður	gróðurvana

Ástand	Ekki sést til fornleifa
Horfin	ekki vitað
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	rask
Veggjahæð	-
Veggþykkt	-
Breidd	-
Lengd	-

Lýsing: Á korti frá 1913 sést að gatan Langahlíð hefur þá verið komin. Líklega hefur hún komið um eða upp úr 1900. Nú er gatan malbikuð með steiptum köntum. Ekki er vitið hvort einhverjar leifar af gömlu götunni leynist þarna undir.

Lagnaleiðin liggur í gegnum götuna.

Mynd 17: Gatan Langahlíð er komin á kort árið 1913. Líklega hefur hún verið lögð um eða upp úr 1900. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf. / bæjarteikningu frá 1913)

Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-10	Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
Verknr. MÍ	2259	Horfin	Nei
Eldra númer		Hættumat	Mikil hætta
		Hættuorsök	rask
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla	Veggjahæð	0,5 m
Sveitarfélag	Vesturbyggð	Veggþykkt	-
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)	Breidd	0,8 m
Landareign	Bíldudalur	Lengd	0,8 m
Landnúmer	-		
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson	Lýsing:	Neðarlega í skriðunni neðan við Búðargil er samanborið grjót. Ekki er vitað hvaða tilgangi það þjónaði, en hugsanlega hefur þetta verið grjótpúkk við staur eða vörðubrot.
Heimsótt	30.07.2020		
GPS hnit	A288753 N584327		
Hnitakerfi	ISN93		Ekki er ljóst hvort hér eru eiginlegar fornleifar, en líklega er þetta grjótpúkk yngra.
M.y.s.	-		Lagnaleiðin liggur skammt sunnan við grjótpúkkið.
Skekkja	1 m		
Sérheiti / örnefni			
Minjaheild	kaupún		
Tegund	þúst		
Tegund annað			
Hlutverk	óþekkt		
Hlutverk annað			
Aldur	1900-1950		
Friðlýst?	Nei		
Friðlýsa?	Nei		
Varðveislugildi	Ekkert		
Minjaspjöll?	Nei		
Gróður	hálfgróið		

Mynd 18: Skammt norðan við framkvæmdasvæðið er steinpúkkið. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

Mynd 19: Í forgrunni fyrir miðri mynd er steinpúkkið. Séð mót suðaustur. (Ljós. ÓLA)

Fornleifaskrá

Fornleifanr. MÍ	2259-11
Verknr. MÍ	2259
Eldra númer	
Sýsla	Vestur-Barðastrandarsýsla
Sveitarfélag	Vesturbyggð
Hreppur nr.	4606 (Suðurfjarðahreppur)
Landareign	Bíldudalur
Landnúmer	-
Skrásetjari	Óskar Leifur Arnarsson
Heimsótt	30.07.2020
GPS hnit	A288708 N584312
Hnitakerfi	ISN93
M.y.s.	-
Skekka	1 m
Sérheiti / örnefni	
Minjaheild	kaupún
Tegund	tóft
Tegund annað	
Hlutverk	óþekkt
Hlutverk annað	
Aldur	1900-1980
Friðlýst?	Nei
Friðlýsa?	Nei
Varðveislugildi	Ekkert
Minjaspjöll?	
Gróður	lítt gróið

Ástand	Greinanlegar fornleifar
Horfin	Nei
Hættumat	Mikil hætta
Hættuorsök	vegagerð
Veggjahæð	0,5 m
Veggþykkt	0,4 m
Breidd	3 m
Lengd	4 m

Lýsing: Í hallandi skriðu er hlaðin tóft eða byrgi. Reynitré vex inn í tóftinni. Ekki er vitað hvaða tilgangi það þjónaði, en hugsanlega hafa börn hlaðið það. Áður fyrr hlóðu þau virki og bú fyrir ofan plássið og léku sér þar. Á eldri loftmyndum má greina nokkrar hleðslur við Búðargil sem gætu verið eftir leik barna. Um 50 metrum norðaustan við þessa hleðslu var stærsta virkið, „Kastalinn“, sem börn á Bíldudal hlóðu. Líklega eru allar þessar hleðslur við Búðargil horfnar í dag, annaðhvort vegna skriðufalla eða við gerð ofanflóðagarðs um 2008. Á komandi árum munu fleiri slíkar hleðslur hverfa vegna ofanflóðavarna. Ef vilji er fyrir hendi, er með lagni hægt að komast hjá því að þessi tóft hverfi.

Ekki er ljóst hvort hér eru eiginlegar fornleifar, en líklega er þessi hleðsla yngri. Lagnaleiðin liggur í gegnum hleðsluna og eldri jarðstrengur liggur við hana að vestan verðu.

Mynd 20: Í miðju framkvæmdasvæðinu er hlaðið byrgi. Vestan við það liggur eldri jarðstrengur. (Teikn. ÓLA á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

Mynd 21: Byrgið er hlaðið á milli tveggja stærri steina. Séð mót suðvestur. (Ljósm. ÓLA)